

Seat No. : _____

DH-104

December-2018

B.Ed., Sem.-I

B-104 : Sanskrit

Time : 2:30 Hours]

[Max. Marks : 70

સૂચના : (1) બધા જ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે.

Instructions : All questions are compulsory.

(2) વિકલ્પો આંતરિક છે.

Options are internal.

(3) જમણી બાજુ દર્શાવેલ અંક પ્રશ્નના ગુણ દર્શાવે છે.

Number to the right indicate total marks of the questions.

1. (A) નીચે આપેલા પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ એક પ્રશ્નનો જવાબ લખો : 14

Answer any **one** of the following questions :

(1) સંસ્કૃત ભાષા શિક્ષણના સામાન્ય હેતુઓ જણાવી, કોઈપણ બેના વિશિષ્ટ હેતુ લખો. 7

State general objectives of Sanskrit teaching and give specific objective of any two.

(2) સંસ્કૃત ભાષા શિક્ષણને લોકપ્રિય બનાવવાના માર્ગો સૂચવો. 7

Suggest the ways of making Sanskrit teaching popular.

અથવા/OR

(1) સંસ્કૃત પંચની ભલામણો જણાવો. 7

Explain the recommendations of Sanskrit Panch.

(2) સંસ્કૃતનું સાંસ્કૃતિક દૃષ્ટિએ મહત્ત્વ સ્પષ્ટ કરો. 7

Explain the cultural importance of Sanskrit.

(B) નીચે આપેલા પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ ચાર પ્રશ્નોના જવાબ લખો : 4

Answer any **four** of the following questions :

(1) સંસ્કૃત ભાષામાં આપણો રાષ્ટ્રીય મુદ્રાલેખ કયો છે ?

What is our national motto in Sanskrit Language ?

(2) ગુજરાત રાજ્યમાં સંસ્કૃત ભાષા કયા ધોરણથી ભણાવાય છે ?

From which standard Sanskrit language is taught in the State of Gujarat ?

(3) ‘વિદ્યાર્થી છંદોબદ્ધ ગાન કરે.’ આ પ્રવૃત્તિ કયા હેતુ સાથે સંકળાયેલ છે ?

‘Students become able to sing with rhythm.’ These activities are related with which objective ?

(4) સંસ્કૃત સાહિત્યમાં સૌથી પ્રાચીન ગ્રંથ કયો છે ?

Which is the oldest scripture in Sanskrit Language ?

(5) બ્લૂમે હેતુઓને કયા ત્રણ ક્ષેત્રોમાં વહેંચ્યા છે ?

In which three dimensions Bloom has categorized objectives ?

- (6) વિદ્યાર્થીઓનું સંસ્કૃત શિક્ષણ દ્વારા ચારિત્ર્ય ઘડતર થાય તેના બે વિશિષ્ટ હેતુઓ લખો.
Write two specific objectives of the general aim – ‘The student build character through Sanskrit Teaching’.

2. (A) નીચે આપેલા પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ એક પ્રશ્નનો જવાબ લખો : 14

Answer any **one** of the following questions :

- (1) માઈક્રોટીચીંગની સંકલ્પના સ્પષ્ટ કરી, તેના સોપાનો જણાવો. 7
Explain the concept of Micro-teaching and explain its steps.
- (2) સંસ્કૃત વિષયમાં કોઈ એક એકમ માટે વિષયાભિમુખ કૌશલ્યનું પાઠ આયોજન લખો. 7
Write lesson planning for set induction skill any one unit of Sanskrit subject.

અથવા/OR

- (1) વ્યાખ્યાન પદ્ધતિના લક્ષણો જણાવી, તેનું મહત્ત્વ લખો. 7
Write characteristics of Lecture Method and write its importance.
- (2) ધોરણ-8 સંસ્કૃતમાંથી કોઈ એક એકમ પસંદ કરી, નીચેના મુદ્દા માટે પાઠ આયોજન બનાવો. 7
Selecting a unit from 8th Standard in Sanskrit, draw a lesson plan for the following heads :
- વિશિષ્ટ હેતુઓ
Specific objectives
  - શૈક્ષણિક મુદ્દા
Teaching Points
  - શિક્ષકની પ્રવૃત્તિ
Teacher's Activities
  - સ્વાધ્યાય
Assignment

(B) નીચે આપેલા પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ ત્રણ પ્રશ્નોના જવાબ લખો : 3

Answer any **three** of the following questions :

- (1) નિગમન પદ્ધતિ એટલે શું ?
What is Deductive Method ?
- (2) નિદર્શન પદ્ધતિની બે મર્યાદા જણાવો.
Mention two demerits of Demonstration Method.
- (3) પડઘા પ્રશ્નો કોને કહેવાય ?
What is echo questions ?
- (4) માઈક્રોટીચીંગનો ઉદ્ભવ કયા વર્ષમાં થયો ?
Which was the year of Micro teaching's inception ?
- (5) કા.પા. કાર્યની અસરકારકતા વધારવાના બે મુદ્દા લખો.
Write any two points which increase effectiveness of Black-board work.

3. (A) નીચે આપેલા પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ એક પ્રશ્નનો જવાબ લખો : 14

Answer any **one** of the following questions :

(1) નીચે આપેલા ફકરાને આધારે સંસ્કૃત પ્રશ્નોના સંસ્કૃતમાં ઉત્તર લખો : 7

Read the extract and answer the question in Sanskrit :

સમ્પ્રતિ વિવિધાઃ વિશ્વવિદ્યાલયાઃ સુપ્રસિદ્ધાઃ સન્તિ । તેષુ કેચન એતાદશાઃ સન્તિ યત્ર અધ્યયનાર્થં પ્રવેશં પ્રાપ્ય છાત્રઃ સ્વાત્માનં ધન્યં મન્યતે । એવમેવ પુરાકાલેઽપિ એતાદશાઃ બહવઃ વિશ્વવિદ્યાલયાઃ આસન્ । તત્ર વિદ્યાધ્યયનાય દૂરાત્ દેશાત્ સમાગત્ય પ્રવેશમઃ લબ્ધ્વા છાત્રાઃ સ્વાત્માનં ધન્યં મન્યતે સ્મ । એષુ એકતમઃ વલભી વિશ્વવિદ્યાલયઃ । મગધરાજ્યે યથા નાલંદા આસીત્ તથૈવ અત્ર ગુર્જરપ્રદેશે વલભી આસીત્ । અત્રાપિ સુદૂરાત્ નગરાત્ જનાઃ અધ્યયનાય આગच्छन्ति સ્મ । અદ્યત્વે અસ્મદીયે ગુર્જરપ્રદેશે વર્તમાને, ભાવનગરે જનપદે વલભીનામકં યદેકમ્ ઉપનગરં વર્તતે, તત્રૈવ પ્રાચીનકાલે વલભી વિશ્વવિદ્યાલયઃ આસીત્ ।

પ્રશ્નોઃ / Questions :

- સમ્પ્રતિ કે સુપ્રસિદ્ધાઃ સન્તિ ?
- પુરાકાલે વિશ્વવિદ્યાલયે છાત્રાઃ કસ્માત્ આગત્ય પ્રવેશં લબ્ધન્તે સ્મ ?
- ગુર્જરાજ્યે કિં નામકં પ્રસિદ્ધં વિદ્યાસ્થાનમ્ આસીત્ ?
- નાલંદા વિદ્યાસ્થાનં કસ્મિન્ પ્રદેશે આસીત્ ?
- વલભી નામકં વિશ્વવિદ્યાલયઃ કુત્ર આસીત્ ?
- આ ફકરો કયા પાઠમાંથી લેવામાં આવ્યો છે ?

From which lesson this paragraph is taken ?

- ‘સમાગત્ય’નો અનુવાદ શું થાય ?

What is the translation of the word ‘સમાગત્ય’ ?

(2) નીચેના શ્લોકનો અનુવાદ કરી સમજૂતી આપો : 7

Translate the following શ્લોક and explain :

માધુર્યમક્ષર-વ્યક્તિઃ પદચ્છેદસ્તુ સુસ્વરઃ ।

ધૈર્યં લયસમર્થં ચ ષડેતે પાઠકા ગુણાઃ ॥

ચલં વિતં ચલં ચિતં ચલે જીવિતયૌવને ।

ચલાચલામિદં સર્વં કીર્તિરિવ હિ જીવતિ ॥

અથવા/OR

(1) સ્વર અને વ્યંજનનો તફાવત સ્પષ્ટ કરી, સંસ્કૃત ધ્વનિઓના ઉચ્ચાર સ્થાન પ્રમાણે કોઠો દર્શાવો. 7

Clarify the difference between સ્વર and વ્યંજન. State the Sanskrit sounds according to their pronunciation place.

(2) નીચેના શ્લોકનો અનુવાદ કરી સમજૂતી આપો : 7

Translate the following શ્લોક and explain :

સદા વક્રી સદા ક્રૂરઃ કન્યારાશિસ્થિતઃ સદા ।

સદા પૂજામપેક્ષતે જામાતો દશમો ગ્રહઃ ॥

ઉદ્ગ્રાણાં હિ વિવાહેષુ ગીતં ગાયન્તિ ગર્દભાઃ ।

પરસ્પરં પ્રશસન્તિ અહો રૂપમ્ । અહો ધ્વનિઃ ॥

(B) નીચે આપેલા પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ ચાર પ્રશ્નોના ઉત્તર લખો :

4

Answer any **four** of the following questions :

(1) સંસ્કૃતમાં અનુનાસિક વ્યંજન જણાવો.

State અનુનાસિક વ્યંજન in Sanskrit ?

(2) સંસ્કૃતમાં વ્યંજનની સંખ્યા કેટલી છે ?

How many વ્યંજન are in the Sanskrit ?

(3) માલા કેન વિધાયતિ ?

(4) ઋગ્વેદસ્ય ભાષ્યકારઃ સ્કન્દસ્વામી કુત્ર અવસત્ ?

(5) કસ્ય હિતાર્થ જીવામ્ ?

(6) સ્વર એટલે શું ?

What is the સ્વર ?

4. (A) નીચે આપેલા પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ એક પ્રશ્નનો જવાબ લખો :

14

Answer any **one** of the following questions :

(1) સંધિ એટલે શું ? સ્વર સંધિની ઉદાહરણ સહિત સમજૂતી આપો.

7

What is સંધિ ? Explain સ્વર સંધિ with illustrations.

(2) અસ્મદ્ (પુ.) ના રૂપ લખો.

7

Write form of અસ્મદ્ (પુ.).

અથવા/OR

(1) કૃદંત એટલે શું ? કૃદંતના પ્રકાર જણાવી હેત્વર્થ કૃદંત એટલે શું ઉદાહરણ સાથે સમજાવો.

7

What is Participle ? State the types of participle. What is હેત્વર્થ કૃદન્ત ? Explain with illustration.

(2) વર્તમાનકાળ પરસ્મૈપદના પ્રત્યય લખી, લિખ ધાતુના રૂપ લખો.

7

Recognition of forms પરસ્મૈપદ present tense, write the form of લિખ્ ।

(B) નીચે આપેલા પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ ત્રણ પ્રશ્નોના જવાબ લખો :

3

Answer any **three** of the following questions :

(1) સંધિના પ્રકાર કેટલા છે ?

How many different types of સંધિ are there ?

(2) વન્ અકારાન્ત નપુ. પ્રથમા વિભક્તિ દ્વિ.વ.નું રૂપ લખો.

Give પ્રથમા વિભક્તિ દ્વિ.વ. of વન્ અકારાન્ત નપુ.

(3) ગણેશાય કઈ વિભક્તિનું રૂપ છે ?

How recognition of the case ગણેશાય is ?

(4) ગમ્ ધાતુનું સંબંધક ભૂતકૃદન્ત લખો.

Write the સંબંધક ભૂતકૃદન્ત of ગમ્ ધાતુ.

(5) કોઠહમ્ નો સંધિ વિગ્રહ લખો.

Write the સંધિવિગ્રહ of કોઠહમ્.